

DECLARACIÓN UNIVERSAL SOBRE LOS DERECHOS DE LOS PUEBLOS INDÍGENAS

Xiskuama k'o mamꞥ Texe yo Jñiñi k'o soo ra tsaa yo jñiñi
k'a ñaji n'año jña.

Kja ne kjæ, dyech'a nzincho nzinte nziyo (1994) ne Jmurɔ Texe yo Jmurɔ Jñiñi o mamɔji k'ɔ nu paa nzincho nu zana jñincho nge nu Paa yo Jñiñi k'ɔ Ñaji N'año Jñaa kja ne Xoñijomɔ. Mi ngeje na punkɔ yo ts'ijña k'o mamɔji a kjanu, mbe nu k'o na kjuanɔ nge k'o ro mbarɔ kja ne Jmurɔ k'ɔ mi nesta k'ɔ texe yo mejñiñi ro mbaraji na joo k'ɔ ra soo ra mbos'ɔji texe pje k'o pɛs'i ra tsaa yo jñiñi k'ɔ ñaji n'año jñaa ngek'ua dya xi ra xonkɔji, k'ɔ juejme k'a karaji, k'ɔ ndembi in juajma k'o pɛs'i ndeze ma dyenk'ua ñe k'o dyaja k'ɔ mi kjarɔji dya na joo yo tee ñe xi sob'ɔji. Nge akjanu, k'ɔ kjarɔ ra juejme yo jñiñi k'ɔ ñaji n'año jñaa k'ɔ xits'iji akjanu k'ɔ dya joo k'ɔ mi kjarɔ yo tee k'ɔ ñaji jñatjo k'a nu mbezhe nu b'ezo.

Ko texe k'o na joo, nu k'o mamɔji nu paa nu mi ngeje k'ɔ ot'ɔ ro mbeñe ñe ro mbarɔ k'o kja ro tsaji na joo: k'ɔ ro mbos'ɔ nu Jmurɔ nu kjæ k'ɔ ya kjobɔ nu nguarmuxa nu Xiskuama k'ɔ ro mbarɔ texe pje k'o pɛs'i yo jñiñi k'o ñaji n'año jñaa. Ne Xiskuama nge k'ɔ ot'ɔ o dyopɔji k'ɔ ro soo ra mbos'ɔ yo tee k'a yo tee ñe yo jñiñi k'ɔ ñaji n'año jñaa. Nunu o mamɔji texe pje k'o soo ra tsaa yo Mejñiñi mba ra mbos'ɔ ra jyab'aji, o ra yepe ra jyab'aji, ngek'ua ra ñaji na joo ko yo dya jñiñi. Kja kjuarɔ nudya nu b'ɛpji k'o mburɔ ndeze k'o ya kjobɔ yeje dyech'a kjæ k'ɔ mi zonɔji ñe k'ɔ mi ɔrɔji mba ro mbos'ɔ ñe ro ñaji na joo yo Mejñiñi ko yo jñiñi ngek'ua ro ngaraji na joo, ro jyod'ɔ ja ro tsapɔji ñe dya xi ro yepe ro tsaji nza kja ma dyenk'ua. Ri xipji yo Mejñiñi k'ɔ Jmurɔji ñe yo jñiñi k'o ñaji n'año jñaa k'ɔ ra soo ra mimiji ko t'ekjañomɔ ñe ra tsapɔ ra mbaraji nu Xiskuama ngek'ua xipjiji texe ñe akjanu ra soo ra mbos'ɔji na joo texe yo tee k'a xoñijomɔ.

Xo soo ra mbaraji k'ɔ nu kjæ dyote otjo jñincho (2008) ngeje nu Kjæ yo N'año Jñaa kja ne Xoñijomɔ, nu Padya nge nu Paa yo Jñiñi k'a Ñaji N'año Jñaa kja ne Xoñijomɔ k'ɔ soo ra xits'i k'ɔ ri tjumbeñe k'ɔ ya nee ra tjorɔ texe yo n'año jñaa kja ne xoñijomɔ, ñe k'ɔ ya nge ra tjorɔ texe yo jñaa k'o ñaji yo n'año tee. Nu mɔ ra tjorɔ yo n'año jñaa dya xo nge k'ɔ ra tjorɔ yo xo ra tjorɔ texe pje k'o kjaji yo tee kja ne xoñijomɔ, xo ra tjorɔ texe yo tee. Ri mat'ɔ texe yo Mejñiñi, yo jñiñi k'ɔ ñaji n'año jñaa, nu k'a Jmurɔ Texe yo Jñiñi ñe texe k'o dyaja k'o neji ngek'ua ra mbos'ɔ ñe ra mborɔji texe yo n'año jñaa k'ɔ ya nee ra tjorɔ ñe ra mbos'ɔ ra kuatɔji k'ɔ in tsaa angezeji mba ra soo jichiji yo tee k'o kja ra saja.

Ban Ki-moon, Arkate kja ne Jmurɔ Texe yo Jñiñi

Jñaa k'o mamɔ nu paa Yo Jñiñi k'o Ñaji N'año Jñaa kja ne Xoñijomɔ, kjæ 2008.

K'o ra xits'i

K'o mamɔ ne Xiskjuama kja yo Jmurɔ yo Mejñiñi k'ɔ ñaa texe k'o pɛs'i k'o soo ra tsaa yo jñiñi k'a Ñaji N'año Jñaa ngeje k'ɔ kja nguarɔ, k'o mburɔ ndeze yo kjɛ 70, nu k'ɔ na chjuu Subkomision mba ra Soo dya ra Zob'ɔji ñe ra Mbɔs'ɔ yo dya nda Punkɔ, kja Konsejo k'a ɔt'ɔji Merio ñe ra Mimiji na Joo, k'ɔ mi Pjɔs'ɔ nu Jmurɔ Texe yo Mejñiñi (ONU) k'ɔ o xipji ro tsaa na b'ɛpji k'ɔ ro ñaa nu yo Jñiñi k'a ñaji n'año jñaa kja xoñijomɔ.

Ne b'ɛpji k'o nguarɔ, na chjuu Ts'ixiskuama Martinez Kobo, o nzhotɔji kja ne Subkomision nu yo kjɛ 1981 ñe 1984, ñe o mamɔji k'ɔ na joo ro dyat'ɔji ne "Jmurɔ kja B'ɛpji yo Jñiñi k'a Ñaji N'año Jñaa", ko yo tee k'ɔ mi nzhots'e ñe mi para, k'ɔ o mburɔ o pɛpji nu kjɛ 1982 k'ɔ ro mbɔs'ɔ. Nu kjɛ 1985, ne Jmurɔ kja B'ɛpji o mburɔ o dyopɔ nu Xiskuama, nu mɔ nguarɔ o mamɔ k'ɔ na joo nu Subkomision kja ne kjɛ 1994, k'ɔ o unɔ nguenda nu Komision k'ɔ Pɛs'i k'ɔ Soo ra Tsaa yo Tee kja ne ONU.

Mu xi kjobɔ na kjɛ, nu Komision, nza kja k'o mamɔ ko ne Ts'ijñaa 5 kja k'o mamɔ nu 49/214 kja ne Jmurɔ Texe, kja 23 dyech'a yeje zana nu kjɛ 1994, o xipji ro dyat'a kja "Jmurɔ kja B'ɛpji k'ɔ ra xokɔji mba ra jmurɔji nu mɔ ra dyat'ɔji nu B'ɛpji nu Xiskuama kja yo Mejñiñi nu k'o ra ñaa k'o pɛs'i ra soo ra tsaa yo Jñiñi k'ɔ ñaji N'año Jñaa", k'ɔ ngeje, ra mburɔ k'o ya bi dyopɔ nu Subkomision, k'a mi kuat'ɔ nu mɔ zonɔji kja ne Xiskuama. Pedyɛ, kja in b'ɛpji, k'ɔ ot'ɔ o dyarɔji kja zonɔji nu mɔ Jmurɔji yo Mejñiñi ñe k'o mi neji, o mamɔji, yo ndaxoñiji kja yo jñiñi k'a ñaji n'año jñaa k'ɔ mi xipji k'a "Ngumɔ Tetjo".

O kjobɔ dyech'a naja (11) k'o zonɔji kja Jmurɔ kja B'ɛpji, o nguarɔji nu kjɛ 2006 nu xiskuama k'o nzhoji, nu kjɛ nu, kja nu Konsejo k'o Soo ra Pɛs'i yo Tee, nu k'ɔ ot'ɔ o Jmurɔji yo B'ɛpji, nu kja dyɔs'ɔ 2006/2, kja 29 nu zana ñanto nu kjɛ 2006, k'ɔ kja pejñeji k'ɔ kja ro mamɔ kjo na joo nu mɔ Jmurɔji Texe yo Mejñiñi.

Mu nguarɔ, ndeze mu ya kjobɔ dyote kjɛ, ne Xiskuama kja ne Jmurɔ Mejñiñi kja Pɛs'i k'ɔ soo ra Tsaa yo Tetjo o ndɔtɔji ne 13 kja zana nzincho nu kjɛ 2007, kja ne Jmurɔ Texe kja in ñante naja Paa mu Jmurɔji.

A B'ondo o mbɔs'ɔ nu xiskuama, nu k'ɔ mburɔ nu kjɛ 1985, k'ɔ mi pas'ɔji in dyɛ, mba ra mamɔ kjo jaa, asta ke o tsapɔ in tsaa nu Jmurɔ Texe.

Ngeje na Xiskuama k'o mbedye na Jmurɔ kja Xoñijomɔ, nza kja nu ONU, k'ɔ ra mboxkɔjme texe, nge na ts'ib'ɛpji k'ɔ ra nejme texe yo tee, k'ɔ ra tsapɔ k'o Dyopɔji yo k'ɔ soo ra mbɔs'ɔji kja ne xoñijomɔ.

Mu dya nge nu Xiskuama dya ra tsapɔ k'ɔ yo Mejñiñi k'ɔ ra pejñeji nu k'o dyopɔji, b'ɔb'ɔ k'ɔ ra tsapɔ ra mbɔs'ɔ na joo k'o kuat'ɔ nu.

Akjanu, ne Xiskuama kja yo Jmurɔ yo Mejñiñi k'ɔ soo ra tsaa ra mbɔs'ɔ k'ɔ pɛs'i yo Jñiñi k'a Ñaji N'año Jñaa, kuat'ɔ texe nu k'o ra tsaa ra mbɔs'ɔ

k'ux pēs'i pje ra tsaji, ne ra ngara na joo ko yo tjurux texe yo jñiñi k'ux ñaa n'año jñaa kja ne xoñijomux.

Mu ra tsapux ra ngins'i texe nu k'o kuat'ux kja ne Xiskuama nge na b'epji k'ux ra pjøs'uxji texe yo jñiñi kja ne xoñijomux.

Kja ne B'ondo, ñe k'ux na chjuu Komision a Meb'ondo mba ra tsapux ra Nokux yo Jñiñi k'ux Ñaji N'año jñaa (CDI), K'ux ya mamux k'ux ot'ux ra tsaa kja ne Xiskuama kja yo jmurux jñiñi kja yo soo ra mbēs'i yo jñiñi k'a Ñaji N'año Jñaa, nge k'ux ra unux nguenda. Ngeje k'o, k'ux ya pjonguxji nge k'o mi soo ro tsaji akjanu. Ne k'o dyopjuxji, ñe nza kja k'o mbeñeji k'o mamux a B'ondo nu mux mbas'ux in dyæ k'ux mi pjøs'ux nu Xiskuama na, ne 13 kja ne zana nzincho nu kjæ 2007 k'o mamux akjanu.

Ko nu k'o pjonguxji, ne Arkate a Meb'ondo kja ra mbøs'ux ngek'ua ra dyat'aji nu kja ne xoñijomux, k'ux teb'e ra mbøs'ux na joo texe yo jñiñi k'a ñaji n'año jñaa.

E Lisi H. Albarez Albarez
Ndaxoniji kja ne Komision a Meb'ondo mba ra Mbøs'ux yo
Jñiñi k'ux Ñaji N'año Jñaa.

Ñante naja paa k'o jmurɔji
Ts'ib'ɛpji 68 kja ne b'ɛpji
O Jobɔ k'o yo Jmurɔ texe yo Jñiñi

61 /925. Xiskuama k'o mamɔ Texe yo Jñiñi k'o soo ra tsaa yo jñiñi k'a ñaji
n'año jña.

Ne jmurɔ Texe,

Mi kjaɔ nguenda k'o dyopɔji nu b'ɛpji k'o tsaji ½ kja konsejo k'a pɔs'ɔ yo tee, nu paa 29 kja ñanto zana nu kɔɔ 2006, kja ne k'ɔ ne Konsejo o ndɔnrɔ na kjuana nu Xiskuama kja ne k'o mamɔ kja yo jmurɔ texe yo jñiñi nu k'o soo ra tsaa yo jñiñi k'a ñaji n'año jña.

Mbeñe nu b'ɛpji k'o tsaji 61 /68, nu paa dyote (20) kja dyech'a yeje zana nu kɔɔ 2006, nu k'o jyɛzi ro kjobɔ nu paa ñe kja ro jyod'ɔji ja ro dyat'ɔji nu k'o ro mamɔji ngek'ua xi ro soo ro tsaji in b'ɛpji ñe akjanu xi ro soo ro tsaji t'onɔ, ñe ro mamɔji ja ro nguarɔji nu b'ɛpji nu ja go tsaji t'onɔ k'o Xiskuama k'ɔ mamɔ ante ke ro nguarɔ ñante naja paa k'o jmurɔji,

Na joo nu xiskuama k'ɔ Mamɔ kja yo Jmurɔ texe yo Jñiñi nu k'o soo ra tsaa texe yo jñiñi k'o ñaji n'año jña k'ɔ b'ɔb'ɔ a xɛtɔ nu xiskuama na.

107ª b'ɛpji k'a jmurɔji
13 kja nzincho zana nu kɔɔ 2007.

Pɛjñi na xiskuama.

Xiskuama k'ɔ Mamɔ kja yo Jmurɔ Texe yo Jñiñi k'o soo ra tsaa yo jñiñi k'a ñaji
n'año jñiñi.

Ne Jmurɔ Texe,

Tɛpi yo b'ɛpji k'o pje ra tsaa ñe k'o ot'ɔ mamɔ nu Jɛb'i kja yo jmurɔ Texe yo Jñiñi ñe k'ɔ soo na joo ra tsaa texe yo b'ɛpji k'o dyat'ɔ yo Mejñiñi nza kja k'o mamɔ ko nu Jɛb'i,

Xo mamɔ na kjuana k'ɔ texe yo jñiñi k'a ñaji n'año jña chjetjojui texe yo dya jñiñi ñe ra mbaraji texe k'ɔ soo ra tsaji yo jñiñi n'año yo, a ngejmeji akjanu k'ɔ xi n'añoji ñe soo ra mimiji ko t'ekjañomɔ nza kja ngezeji,

Xo mamɔ na kjuana k'ɔ texe yo jñiñi soo ra mbɔs'ɔji mba ra mbaraji k'ɔ na n'añoji ñe pɛs'iji na punkɔ k'o at'ɔji, k'ɔ ngeje k'ɔ in tsaji texe yo tee k'a xoñijomɔ,

Xo mamu k'u xi naja k'u texe n'año pjeñe, k'o pje k'o at'aji ñe k'o kjaji k'u ra mamu k'u na joo yo dya jñiñi o dya yo tee o k'u mamu kjo ngeje mejñiñi a B'ondo o n'año tee, k'u poji k'a n'año ndantsjimi, ñaji n'año jñaa o at'aji n'año b'epji ngejeji sob'u tee, kjo na mbechjineji, kjo dya soo ra nzhod'uji, kjo dya b'ub'uji ko t'ekjañom ñe dya karaji na joo,

Xi ra yepe ra mamu k'u, ma ra soo ra tsaa k'o kjaji, yo jñiñi k'a ñaji n'año jñiñi soo ra nzhonts'ejí ñe dya kjo ra soo ra zob'uji,

Kinchi k'u texe yo jñiñi k'u ñaji n'año jñaa o tsapx ra juejmeji ndeze ma jingua k'u dya kjaruji nguenda, ñe k'o xi dyaja, k'u mi kjaruji mbepji ñe mi tjembiji in juajma, k'a mi karaji ñe texe k'o mi pës'iji, k'u dya soo ra tsapx in tsaja, zo ri nge, k'u soo ra teji ñe nza kja k'o neji ñe k'o nesta,

Para k'u nesta na punkju k'u ra mimi ko t'ekjañom ñe ra soo ra mbøs'u ja ra ngaraji na joo texe yo jñiñi k'a ñaji n'año jñaa, k'u para ja ba at'aji mba ra ngaraji, ja ba tonji ñe k'u texe k'o at'aji, ja ba mbeñeji in jñankjimi, ja ba ngaraji ñe ja ba mbeñeji, zo ri ngeje yo in juajma, k'a karaji ñe k'o pës'iji,

Xo paraji k'u nesta na punkju k'u ra mimiji ko t'ekjañom ñe ra soo ra mbøs'u ja ra ngaraji na joo texe yo jñiñi k'a ñaji n'año jñaa k'o dyopjuji k'a xiskuama, k'o xi dyaja ña k'o jyokuji k'o ra dyat'aji ko yo Meb'ondo,

Chalaji k'u texe yo jñiñi k'u ñaji n'año jñaa ya mbuxu ra jmuruji ngek'ua ra mbøs'uji ja ra dyat'a ra mimiji na joo, ja ra ndonji, ja ra ngaraji na joo ñe k'o at'aji ñe ngek'ua ra tjorx texe nu k'o ja ba sob'uji ñe dya xi ra ndijmiji k'a ri nzhod'uji,

Paraji na joo k'u mba ra soo ra ngara na joo yo jñiñi k'u ñaji n'año jñaa nu k'o kjobu ñe k'u ra tsapx ra s'od'u k'a in juajma angezeji, k'a karaji, ñe k'o pës'iji ra soo ra jyokuji ngek'ua ra mimiji na joo, k'o at'aji ñe pje k'o kjaji ñe ra mbøs'u ra nokuji nza kja k'o nesta ñe k'o neji,

Ri mbeñe k'u ra nuji na joo yo pjeñe, k'o at'a yo tee ñe k'o kjaji ndeze ma jingua soo ra tsapx ra noku yo jñiñi mba ra mimiji na joo ñe ra pjorujme na joo nu xoñijomx,

Ri jñandu k'o mi pjøs'u k'u dya ra mboru xundaro yo juajma ñe k'a karaji yo jñiñi k'a ñaji n'año jñaa ñe ra mimiji na joo, ra tsapx ra noku ñe ra ndonjoji na joo ñe ra unuji texe yo tee, ra dyaraji ñe ra ñaji na joo texe yo mejñiñi ñe jñiñi k'a xoñijomx,

Ra yepe ra mbara k'ɔ soo pje ra tsaa yo b'edyi ñe yo jñiñi k'a ñaji n'año jñaa ra soo ra mbɔs'ɔji mba ra chezheji na joo yo t'ii, ra unɔji sjoɔ ñe ra ngara na joo yo t'ii, mba ra jñandɔ na joo texe pje k'o kjaa yo t'ii,

Ri mbeñe k'ɔ k'o soo ra tsaa yo t'ii k'o dyopɔji k'a xiskuama, ñe k'o dya jeb'i k'o dyat'a texe yo Mejñiñi ñe yo jñiñi k'a ñaji n'año jñaa ngeje, k'ɔ xi dyaja, na b'ɛpi k'ɔ mbeñejme, ri nejme ñe ra mbara pje me k'o ri nejme ra tsaji k'a kara texe yo tee a xoñijomɔ,

Xo ri mbejñejme k'ɔ texe yo jeb'i k'o dyat'aji, k'o jyokɔji ñe k'o dya xiskuama k'o dyat'aji, ñe ja ra tsapɔji mba ra zonɔji na joo, soo ra ñaji ngek'ua ra mbɔs'ɔji texe yo jmurɔ k'a b'ɔb'ɔ yo jñiñi k'a ñaji n'año jñaa ñe yo Mejñiñi,

Ri parajme k'ɔ nu jeb'i k'o dyat'a nu jmurɔ texe yo jñiñi, ne xiskuama k'o dyopɔji texe yo tee a xoñijomɔ k'a soo ri chonji na joo, ri b'ɔb'ɔji na joo ñe ri dyat'aji na joo, ñe ne xiskuama k'o dyopɔji texe yo tee a Xoñijomɔ k'o soo ri tsaa na joo ñe ja ri karaji, nza kja k'o Mamɔ ñe ne B'ɛpi k'o tsaji a Biena mamɔji k'ɔ na joo ra mimiji texe yo jñiñi k'ɔ soo ra nzhonts'ejji, nge k'ɔ mamɔji a kjanu k'ɔ ra nzhonts'ejji ngek'ua ra soo ra mamɔji ja ra tsaji pjoxta mba ra mimiji na joo ñe ra ndonjoji merio texe yo tee ñe k'o at'aji,

Ri mbentjojme k'ɔ texe k'o kuat'ɔ nu xiskuama dya ra soo ra kad'a nzi na jñiñi k'ɔ soo ra nzhonts'e, nza kja k'o mamɔ nu xiskuama k'o dyat'aji yo tee a xoñijomɔ,

Paraji na joo k'ɔ texe mu ra mbaraji k'o soo ra tsaji yo jñiñi k'o ñaji n'año jñaa nu k'o kuat'ɔba nu xiskuama na soo ra mbaraji k'ɔ ra mimiji na joo ñe ra soo ra tsaji pjoxta texe yo Mejñiñi ñe yo jñiñi k'a ñaji n'año jñaa, nza kja k'o xitsi ri tsaraji na joo, ri dyemeji na joo yo ndaxoñiji, soo ri nuji na joo yo tee, dya ri tsaji sob'ɔ ñe ri pjɔs'ɔ yo tee,

Na joo k'ɔ texe yo Mejñiñi ra tsapɔ ñe ra nee ra mbɔs'ɔ texe k'o ra tsaa yo jñiñi k'o ñaji n'año jñaa nza kja k'o mamɔ texe yo Mejñiñi, zo ri nge k'o xits'i k'ɔ ra mimiji na joo yo tee, k'ɔ k'a tsaji ñe ra mbɔs'ɔji texe yo jñiñi,

K'o yepe mamɔ k'ɔ ngeje nu Jmurɔ texe yo Jñiñi ra tsaa na b'ɛpi k'ɔ na joo ñe ra soo ra mbɔs'ɔ texe k'o soo ra tsaa yo jñiñi k'a ñaji n'año jñaa,

Ri mbeñe k'ɔ nu xiskuama na ngeje na d'adyo b'ɛpi k'ɔ soo ra mbaraji, xi ra jyod'ɔ ja ra mbɔs'ɔ ñe ra mborɔ k'o soo ra tsaa texe yo tee ñe ra nzhonts'ejji

yo jñiñi k'ɯ ñaji n'año jñaa ñe kja ne tsapɯ ra nokɯji texe yo b'ɛpji k'o kjaa nu Jmurɯ texe yo Jñiñi,

Ri parajme ñe xi ra yepe ra mamɯ k'ɯ yo tee k'ɯ ñaji n'año jñaa, soo dya ra zob'ɯji ñe soo ra tsaji texe k'o kjaji yo tee kja ne xoñijomɯ, ñe k'ɯ texe yo jñiñi k'ɯ ñaji n'año jñaa pɛs'ɯji na ndecho k'ɯ soo ra mbɔs'ɯji texe ngek'ua ra mimiji na joo, ra ngaraji ñe ra tsapɯ ra teji texe nza kja yo jñiñi,

Ri parajme k'ɯ Ja ba karaji yo jñiñi k'a ñaji n'año jñaa potɯji k'a karaji nza kja yo jñiñi ñe yo mejñiñi ñe soo ra tsapɯji nguenda nzi na yo ja ba kara yo mejñiñi ñe yo jñiñi ñe k'o texe k'o n'año kjaji k'o ndeze ma jingua ñe k'o mi kjaji,

Mamɯ na joo nu xiskuama k'o Dyopjɯ yo Jmurɯ texe yo Jñiñi nu yo ndecho kja yo jñiñi k'a ñaji n'año jñaa, nza kja nu xiskuama k'ɯ kuat'ɯ andɯb'ɯ, nza kja k'ɯ ra mbɔs'ɯ texe yo tee ngeje k'ɯ neji akjanu ngek'ua ra tsaji ra mbɔxte ñe ra mimiji ko t'ekjañomɯ:

Ts'ijña naja (1)

Yo tee k'o ñaji n'año jñaa pɛs'iji ndecho, nza kja texe yo jñiñi o nu yo tee, ra tsaji texe k'o soo ra tsaa yo ndecho tee ñe ra nzhonts'ejɪ na joo nza kja k'o dyopjɯ nu xiskuama kja yo jmurɯji Texe yo Jñiñi, ne Xiskuama k'a dyopjɯji yo tee k'a Xoñijomɯ k'o yo ndecho tee ñe k'ɯ mamɯ ja ra tsapɯji kja ne Xoñijomɯ kja yo ndecho tee.

Ts'ijña yeje (2)

Yo jñiñi ñe yo tee k'o ñaji n'año jñaa soo ra nzhonts'ejɪ ñe ra chjeui texe k'o dya jñiñi ñe yo tee ñe pɛs'iji k'ɯ soo ra tsaa yo tee ñe dya kjo pje ra xipjiji ñe ra zob'ɯji mu ra tsaa k'o neji, nza kja akjanu k'a bi dyɛnji o ja i mejñiñiji k'ɯ ñaji n'año jñaa.

Ts'ijña jñii (3)

Yo jñiñi k'ɯ ñaji n'año jñaa pɛs'iji k'ɯ soo ra tsaji yo tee ñe soo ra nzhonts'ejɪ. Nu k'ɯ xits'i akjanu nu xiskuama na k'ɯ soo ra tsaji nge k'ɯ soo ri mbeñets'e ñe k'ɯ ra jyod'ɯji ja ra ndonji merio, ra mimiji ñe k'o at'aji.

Ts'ijña nziyo (4)

Yo jñiñi k'ɯ ñaji n'año jñaa, k'ɯ soo ra tsaji ñe k'ɯ soo ra nzhonts'e na zɛzhi, xo pɛs'iji k'ɯ soo ra mandats'ejɪ o ra tsats'ejɪ arkate k'ɯ soo ra jyokɯji yo chu k'a in jñiñiji, xo ra jyod'ɯ ja ra ngont'ɯji ma ra pɛpjits'ejɪ.

Ts'ijña ts'ich'a (5)

texe yo jñiñi k'a ñaji n'año jñaa xo pɛs'i k'ɯ soo ra tsaji ra kuatɯ ñe ra mborɯ yo ngumɯ k'ɯ pjɔs'ɯji, k'a ñanaji, k'a ra ndonji, k'a ra ngaraji ñe k'ɯ at'aji, ñe k'ɯ soo ra pɛpjiji na joo, mu neji, k'a ra mbɔs'ɯji in zakɯ, ma ra ndonji merio, k'a karaji ñe texe k'o at'aji kja ne Mejñiñi.

Ts'ijña ñanto (6)

Texe yo tee k'o ñaji n'año jñaá soo ra mbēs'i na jñiñi k'a ra tsaji menzum.

Ts'ijña yencho (7)

1. Yo tee k'o ñaji n'año jñaá soo ra tsaa ñe ra mbēs'i na zak, ra mboruji in nzero ñe in pjeñe ra nzhonts'e ñe ra mboruji na joo yo tee.

2. Yo jñiñi k'a ñaji n'año jñaá pēs'i k'o soo ra tsaji texe yo ra nzhonts'ej, ra mimiji na joo ñe ra mboru texe yo n'año jñiñi ñe dya kjo soo ra mbot'uji ñe dya kjo ra tsap, ra chunji, xo dya kjo ra zis'i yo ts'it'i k'a n'año jmur.

Ts'ijña jñincho (8)

1. Yo jñiñi ñe yo tee k'o ñaji n'año jñaá pēs'iji k'x soo ra tsaji k'x dya ra juejmeji ma ra chjeñi k'o dyaja tee o ra tsap, ra chjotuji texe pje k'o kjaji.

2. Yo Mejñiñi ra dyat'aji yo b'epji ja ra tsap, ngek'ua dya kjo pje ra kjob, ñe ra nzhotuji:

a) Texe k'o dya na joo k'o ra tsap, ra ndembiji kja yo jñiñi ne yo tee k'o ñaji n'año jñaá ra pjoruji in nzero nza kja yo jñiñi k'x n'año o texe pje k'o kjaji o ja in metsajaji;

b) Texe k'o dya na joo ra tsap, ra mbop in juajma, nu k'a karaji ñe texe k'o pēs'iji;

c) Texe k'o ra tsap, ra mbedye k'a in jñiñi mu dya neji ñe ra tsapuji ndixu o b'ezo k'x ra s'omb, k'x soo ra tsap, yo tee;

d) Texe nu m, ra tsapuji ra chjeñiji o ra jmuruji k'x dya neji;

e) Texe nu m, ra tsaji o ra pjonguji xiskuama k'x ra zob'uji o ra tsap, ra chunji o ra zob'uji mu ñaji n'año jñaá k'x ra xipjiji angezeji.

Ts'ijña nzincho (9)

Yo jñiñi ñe yo tee k'x ñaji n'año jñaá pēs'i k'x soo ra nge menzum na jñiñi o k'a ñaji n'año jñaá, nza kja k'o at'aji ñe k'o kjaji k'a yo jñiñi o meb'ondo. Dya soo ra zob'uji k'o yo dya tee.

Ts'ijña dyech'a (10)

Yo jñiñi k'a ñaji n'año jñaá dya ra nduns'uji k'x ra tsap, na zezhi k'x ra ndembi in juajma o k'a karaji. Dya ra soo ra nduns'uji mu dya ra unuji setsi yo tee, k'x ot'x ra xipjiji yo jñiñi k'a ñaji n'año jñaá k'x neji akjanu, ñe mu dya ra ngont'uji na joo mu ra ndembiji in juajma k'x ra chjeui ja nzi ra ngont'uji ñe, mu ra neji akjanu, k'x ra soo ra nzhobuji.

Ts'ijña dyech'a naja (II)

1. Yo jñiñi k'x ñaji n'año jñaá pēs'i ñe soo ra tsaa k'x ra xos'x ñe ra mboru texe k'o pje k'o kjaa ñe k'o at'a. Nunu ngeje k'x soo ra tsap, nguenda, ra mboru ñe ra dyat'a texe k'o mi at'a yo tee ma jingua, nudya ñeje k'o dya b'e kjob, nza kja k'o ngum, k'o jyab'aji, texe k'o mi kjaji, mbaxua, k'o jand, mi na zoo ñe k'o mi opjui na zoo.

2. Yo Mejñiñi ra xipjiji ja ra dyat'aji mba ra mboruji na joo k'x ra yepe ra jyab'aji, ñe ra ñabi ko yo jñiñi k'x ñaji n'año jñaá, texe k'o pēs'iji, k'o

dyat'aji, k'o mi mbeñeji, k'o pēs'iji k'a ndantsijmi k'ɥ ya o jyombeñeji ñe dya dyøtɯji sɛtsi k'ɥ ro nzhonts'e, ñe dya unɯji nguenda k'ɥ o s'od'ɯji in tɟurɥ, ñe texe k'o mi kjaji.

Ts'ijña dyech'a yeje (12)

1. Yo jñiñi k'ɥ ñaji n'año jñāa pēs'iji k'ɥ soo ra tsaji ra ñaji, ra dyat'aji, ra tsapɥ ra nokɥ ñe ra jichi texe pje k'o mi kjaji, ñe yo mbaxua k'a ndantsijmi; ra tsapɥ nguenda ñe ra mborɥ k'a mi kjaji mbaxua k'a ndantsijmi ñe soo ra ngich'its'ejinu; ra kuaɥ texe pje k'o mi kjaji, ñe ra nzhotɯji yo in añima.
2. Yo Mejñiñi ra soo ra unɯji sɛtji ñe/o ra nzhotɯji texe k'o mi at'aji ñe yo ndodye yo añima k'o mi pēs'iji, k'ɥ ra tsapɥ na joo, k'ɥ ra jñandɥ na joo ko yo jñiñi k'ɥ ñaji n'año jñāa ñe k'ɥ neji akjanu.

Ts'ijña dyech'a jñii (13)

1. Yo jñiñi k'ɥ ñaji n'año jñāa pēs'iji k'ɥ soo ra tsaa mba ra yepe ra dyat'aji, ra jyod'ɥ ja ra jichi ngek'ua ra mbarɔ̄a yo tee k'o kja ra ngarɔ̄a texe yo b'ezhe, yo jñāa, k'o ja mi ñaji yo pale, ja ba mi mbeñeji, ja mi kjaa k'o mi yaxɯji ñe mi opɟɯji mi na zoo, ñe mu ra jñusp'ɯji in Chjuu yo in jñiñi, ñe yo tee ngek'ua ra mborɯji.
2. Yo Mejñiñi ra jyod'ɥ ja ra tsapɥ mba ra mborɥ texe k'o pēs'iji ñe akjanu ra tsapɥ k'ɥ yo jñiñi k'ɥ ñaji n'año jñāa ra dyarɔ̄ji ñe ra dyak'aji mu ra jmurɯji, ra ñanaji ñe ra dyat'aji xiskuama, ngek'ua ra nzhotɯji, mu neji akjanu, k'ɥ ra mbos'ɯji in b'ɛpji.

Ts'ijña dyech'a nziyo (14)

1. Yo jñiñi k'ɥ ñaji n'ño jñāa soo ra mbēs'iji k'o ra tsaji ñe ra mborɥ na joo texe yo ngunxorɥ k'a jichiji sjorɥ k'a in jñāa k'ɥ ñaji, nza kja k'ɥ ja ga jizhiji angeze mba ra xompɯji ñe ra mbarɔ̄ji.
2. Yo tee k'ɥ ñaji n'año jñāa, ñe yo ts'it'i k'ɥ ñaji in jñāa soo ra pēs'i ñe ra unɯji ndeze mu ch'ike kja ra ngins'i in sjorɥ nu Mejñiñi ñe dya ra zob'ɯji.
3. Yo Mejñiñi ra jyokɥ ja ra dyat'aji, ko texe yo jñiñi k'a ñaji n'año jñāa, ngek'ua yo tee jñatjo, xo nge yo t'ii, ñe texe k'o karɔ̄a a tjii k'a in jñiñi, soo ra unɯji, nu mɥ na joo, nu sjorɥ ñe texe k'o at'aji ñe nu jñāa k'ɥ ñaji.

Ts'ijña dyech'a ts'ich'a (15)

1. Yo jñiñi k'a ñaji n'año jñāa soo ra pēs'iji k'o ra tsaji k'ɥ karɔ̄ji na joo ñe yo n'año k'o pje k'o kjaji k'o at'aji, nu ja ba ngarɔ̄ji ñe k'ɥ pje k'o neji ngeje k'ɥ ra kuaɥ kja sjorɥ k'ɥ ra unɯji ñe k'o soo ra nbarɔ̄ji.
2. Yo Mejñiñi ra jyod'ɥ ja ra dyat'aji k'o na joo, kja ra tsaji t'onɥ ñe ra mbos'ɥ ko yo jñiñi k'a ñaji n'año jñāa k'o neji, ngek'ua ra zonɯji k'o dya ga joo ñe ra

tjorɔ k'ɯ sob'ɯji yo tee ñe ra jyod'ɯ ra mimiji ko t'ekjañomɯ, ra dyarɔji ñe ra mimiji na joo texe yo jñiñi k'a ñaji n'año jñaa ñe texe yo dya tee.

Ts'ijña dyech'a ñanto (16)

1. Yo jñiñi k'a ñaji n'año jñaa soo ra pɛs'iji k'o ra tsaji ra dyat'ɔji ja ra unɯji nguenda texe pje k'o kjobɯ k'a in jñaa k'ɯ ñaji angezeji, ñe xo soo ra mbarɔji k'o pjongɯji k'o dya tee k'ɯ dya ñaji jñatjo ñe dya xo ra zob'ɯji.
2. Yo Mejñiñi ra dyat'ɔji ja ra jyokɯji ngek'ua texe yo jñaa k'o pedye k'a xixkuama ñe k'o dyaja ra mbedye k'o pje k'o kjaji. Yo Mejñiñi, k'ɯ dya ra soo mu ra tsaa k'ɯ pjonjɯ texe k'o neji, ra xipji texe k'o pjot'ɯ jñaa ra unɯ nguenda texe yo pje k'o n'año kjaji yo ñaa n'año jñaa.

Ts'ijña dyech'a yencho (17)

1. Yo tee ñe yo jñiñi k'ɯ ñaji n'año jñaa soo ra mbɛs'iji k'o ra tsaji texe pje k'o neji nza kja k'o xipjiji kja ne b'ɛpji k'a xoñijomɯ ñe k'o kjaji a meb'ondo.
2. Yo Mejñiñi, ma ra tsaa t'onɯ k'ɯ ra mbɔs'ɯ yo jñiñi k'o ñaji n'año jñaa, ra jyod'ɯji ja ra mborɯ yo ts'it'i k'ɯ ñaji n'año jñaa k'ɯ dya ra tsapɯ ra pɛpjiji ñe texe yo b'ɛpji k'ɯ dya na joo o nu mɯ dya ra jyɛzi k'ɯ ra moji k'a ngunxorɯ ra xorɯji yo ts'it'i o ra tsapɯ ra zɔdyɛji o dya ra teji ñe k'ɯ ra mbeñeji na joo k'a ja ba karɔ yo ts'it'i, ñe ra mbeñeji k'ɯ na joo ra unɯji sjorɯ ngek'ua ra mbarɔ texe pje k'o ra tsji.
3. Yo tee k'o ñaji n'año jñaa pɛs'i k'ɯ soo ra tsaji k'ɯ dya ra zob'ɯji k'a pɛpjiji, k'o dya pje ra tsaa, b'ɛpji o k'o ra ngont'ɯji.

Ts'ijña dyech'a jñincho (18)

Yo jñiñi k'a ñaji n'año jñaa soo ra mbɛs'iji k'o ra tsaji ra dyat'ɔ yo ts'ib'ɛpji k'ɯ dya ra s'ombɯji k'o pje k'o kjaji, yo tee k'o dyemeji mu ra mbɔs'ɯji, ñe ra tsaji ra mborɯji nu yo ngumɯ k'o pɛs'iji.

Ts'ijña dyech'a nzincho (19)

Yo Mejñiñi ra tsaji t'onɯ ñe ra mbɔs'ɯji na joo texe yo jnini k'a ñaji n'año jñaa k'ɯ neji k'a ngumɯ k'a karɔji ante ke ra dyat'ɔji yo tjurɯ o yo xiskuama k'ɯ ra mbɔs'ɯji, ngek'ua ra unɯji setsi, mu ya o xipjiji.

Ts'ijña dyote (20)

1. Yo jñiñi k'a ñaji n'año jñaa pɛs'iji k'ɯ soo ra tsaji k'ɯ ra mborɯ yo ngumɯ k'o dyat'ɔji k'ɯ ja ra ngarɔji, ja ra ndonji merio ñe k'a karɔji na joo, nu k'ɯ ra soo ra mimiji na joo ñe ra nokɯji ñe ra tsaji texe yo b'ɛpji k'ɯ neji k'a ra ndonji merio ko yo b'ɛpji k'o kjaji.

2. Yo jñiñi k'ɤ ñaji n'año jñaa k'ɤ dya kjo pje tejmeji ngek'ua ra nokɤji soo ra mbəs'iji k'o ra tsaji k'ɤ ra jyod'ɤji ja ra mbəs'ɤji na joo.

Ts'ijña dyote naja (21)

1. Yo jñiñi k'ɤ ñaji n'año jñaa pəs'i k'ɤ soo ra tsaji, dya kjo ra zob'ɤji, ra jyod'ɤji ja ra soo ra ndonji ñe ra ngaraji na joo, ñe k'o dyaja, nza kja kja ne sjorɤ, ne b'ɛpji, ra xompɤji mba ra pɛpji na joo, unɤji ngumɤ, k'ɤ dya ra zodyɛji ñe ra mimiji na joo.
2. Yo Mejñiñi ra jyod'ɤ ñe, nu mɤ nge akjanu, ja ra dyat'a ngek'ua ra soo ra ndonjoji merio ñe ra mimiji na joo. Soo ra mbəs'ɤji ñe texe k'o nesta yo pale, yo b'ejña, yo ndant'ɤ, yo t'ii ñe yo tee k'o naji n'año jñaa k'ɤ dya b'ɤb'ɤ na joo.

Ts'ijña dyote yeje (22)

1. Ra soo ra mbəs'ɤji texe k'ɤ pəs'i pje ra tsaa ñe k'o nesta yo pale, yo b'ejña, yo ndant'ɤ, yo t'ii ñe texe yo tee k'ɤ ñaji n'año jñaa k'ɤ dya b'ɤb'ɤji na joo kja ne ra mbara nu Xiskuama na.
2. Yo mejñiñi ra jyod'ɤ ja ra tsapɤ, texe ko yo jñiñi k'ɤ ñaji n'año jñaa ngek'ua ra soo ra mbəs'ɤji k'ɤ yo b'ejña ñe yo t'ii k'ɤ ñaji n'año jñaa soo ra mborɤji ñe dya kjo soo ra zad'ɤji ñe ra zob'ɤji.

Ts'ijña dyote jñii (23)

Yo jñiñi k'ɤ ñaji n'año jñaa soo ra mbəs'iji texe k'o ra tsaji ñe ra jyod'ɤ ja ra dyat'aji yo ts'ib'ɛpji ngek'ua ra soo ra nokɤji. Xo nge akjanu, yo jñiñi k'ɤ ñaji n'año jñaa pəs'i k'o ra tsaji ñe ra dyat'aji yo b'ɛpji k'ɤ dya ra zodyɛji, yo ngumɤ ñe k'o dya b'ɛpji k'ɤ ra ndonji merio ngek'ua ra ngaraji na joo ñe, mu neji akjanu, soo ra dyat'aji ñe ra pɛpji k'o b'ɤb'ɤ k'a in jñiñi yo ngumɤ.

Ts'ijña dyote nziyo (24)

1. Yo jñiñi k'a ñaji n'año jñaa pəs'i k'ɤ soo ra tsaji k'ɤ ra jyokɤji ñe ra dyat'aji ko yo dyenchje k'o para angezeji ngek'ua dya ra zodyɛji, xo ñe ra mborɤ yo pjiño dyenchje, yo dyoxɤ ñe yo t'ɛzi k'ɤ nesta mba ra dyat'aji. Yo tee k'ɤ ñaji n'año jñaa soo ra mbəs'i k'o ra tsaji ngek'ua ra dyat'aji, ñe dya ra zob'ɤji, k'a texe k'o ra mbəs'ɤji ñe ra dyat'aji.
2. Yo tee k'o ñaji n'año jñaa soo ra mbəs'iji k'o ra tsaji k'ɤ ra dyat'aji ngek'ua dya ra zodyɛji ñe kja in pjeñe. Yo Mejñiñi soo ra dyat'aji ja ra jyokɤji ngek'ua ra mbəs'ɤji texe yo tee na joo.

Ts'ijña dyote ts'ich'a (25)

Yo jñiñi k'o ñaji n'año jñaa soo ra mbəs'iji k'o ra tsaji ra kuatɤ ñe ra mimiji na joo ko yo juajma, k'a karaji, yo ndeje, yo ndazapɤ ñe k'o dyaja k'o pəs'iji

ndeze ma jingua k'o porpɔ mi kjaji ñe soo ra unɔji nguenda ja ra pɛpjiji nudya mba yo tee k'o kja ra sɔɔaji.

Ts'ijña dyote ñanto (26)

1. Yo jñiñi k'a ñaji n'año jña pɛs'iji k'ɔ soo ra tsaji ra ndɛɛ yo in juajma, k'a karaji ñe texe k'o pɛs'iji ndeze mi jingua, o k'o kja ndomɔji.
2. Yo jñiñi k'a ñaji n'año jña pɛs'iji k'ɔ soo ra tsaji ra mbɛs'iji, ra jyokɔ, ra nokɔji ñe ra mborɔ in juajma, k'a karaji ñe texe k'o pɛs'iji ndeze ma jingua ñe ra tsaji nu k'o mi kjaji ma dyenk'ua, xo akjanu nu k'o kja ndomɔji
3. Yo Mejñiñi ra mborɔ ra mbara ñe ra mborɔ ko ne tjurɔ yo in juajma, k'a karaji ñe texe k'o pɛs'iji. Nu k'o ra mbaraji ra b'ɔb'ɔ ko t'ekjañomɔ texe k'o mi kjaji, ñe yo ja ba pɛpjiji k'a in juajma yo jñiñi k'a ñaji n'año jña.

Ts'ijña dyote yenchɔ (27)

Yo Mejñiñi ra jyok'ɔ ñe ra dyat'aji ko yo jñiñi k'ɔ ñaji n'año jña k'ɔ neji, ra chjejui k'ɔ ja ra chanɔji, zo ri nats'e dya kjo ra mbɔs'ɔ, ñe ra mbaraji texe, k'ɔ ra mbaraji na joo yo tjurɔ pje k'o mi kjaji ndeze ma dyenk'ua, ñe ja mi pɛpjiji k'a juajma yo jñiñi k'ɔ ñaji n'año jña, mba ra mbara ñe ra nzhotɔ texe k'o pɛs'i pje ra tsaa yo jñiñi k'ɔ ñaji n'año jña k'ɔ ra nzhoji ko yo in juajma, k'a karaji ñe texe k'o pɛs'iji nu k'o ngeje in tsaa ndeze ma dyenk'ua. Yo jñiñi k'a ñaji n'año jña soo ra mbɛs'iji k'o ra tsaji ñe ra mbɔs'ɔ nu mɔ ra dyat'aji.

Ts'ijña dyote jñincho (28)

1. Yo jñiñi k'a ñaji n'año jña soo ra mbɛs'i k'ɔ ra tsaa k'ɔ ra jyokɔji, k'ɔ soo ra ch'unɔji, o ma xi jiyo, ra nzhotɔji merio, dya kjo ra mbɔs'ɔ ñe ra chjejui k'ɔ ra nzhotɔji, nu yo juajma, k'a karaji ñe texe k'o pɛs'iji ndeze ma jingua ñe k'o mi kjaji ñe k'o ndɛmbiji, ñe dya dyorɔji sɛtsi, ñe dya kjo xipji.
2. Mu neji a kjanu yo jñiñi, nu k'o ra ngont'ɔji ngeje yo juajma, k'a karaji ñe texe k'o mi pɛs'i k'ɔ ra tsapɔ ra chjejui, kjo na nojo ñe b'ɔb'ɔ in xiskuama na joo o mu ra nzhotɔji merio nge k'ɔ ra ngont'ɔ na joo.

Ts'ijña dyote nzincho (29)

1. Yo jñiñi k'a ñaji n'año jña soo ra mbɛs'iji k'o ra tsaa kja ra kuatɔ ñe ra mborɔ texe nu xoñijomɔ ñe texe k'o ra ndujmɔji k'a in juajma o k'a karaji ñe k'o pɛs'iji. Yo Mejñiñi ra dyat'ɔ ñe ra jyokɔji yo ts'ib'ɛpji k'ɔ ra mbɔs'ɔji texe yo jñiñi k'a ñaji n'año jña ngek'ua ra kuatɔji ñe ra mborɔ, ñe dya kjo ra zob'ɔji.
2. Yo Mejñiñi ra jyod'ɔ ja ra tsapɔ ngek'ua ra mborɔ k'ɔ dya ra nichɔ ñe dya ra tjorpɔ k'o dya joo k'ɔ ra jyab'aji k'a in juajma o k'a karaji yo jñiñi k'a ñaji n'año jña mu dya ra dyorɔji sɛtsi, ñe ot'ɔ ra xipji.

3. Yo Mejñiñi xo ra dyat'aji ngek'ua ra mbøs'uji, mu neji akjanu, k'ua ra jyokuji yo ts'ib'epji k'ua ra kuatuji ñe ra dyat'aji ngek'ua dya ra zødyëji yo jñiñi k'a ñaji n'año jñaa k'ua ra tsapux ra zødyëji ko nu yo kañab'ua, b'epji k'ua ra jyokuji texe yo jñiñi.

Ts'ijña jñite (30)

1. Dya ra soo ra dyat'aji ts'ib'epji yo xundaro kja ne juajma o k'a karaji yo jñiñi k'a ñaji n'año jñaa, xo ra soo ra tsaji k'o nu mux neji texe akjanu o mu zonuji yo jñiñi k'ua ñaji n'año jñaa k'ua neji, o nu k'o dyoruji akjanu.
2. Yo Mejñiñi soo ra tsaji t'onux k'o na joo ko yo jñiñi k'ua ñaji n'año jñaa k'ua neji, ko yo xiskuama k'o na joo ñe yo ngumux k'ua pjøs'ua yo tee, ante ke ra unux yo in juajma o k'a karaji k'a ra tsaji yo b'epji yo xundaro.

Ts'ijña jñite naja (31)

1. Yo jñiñi k'a ñaji n'año jñaa soo ra mbøs'i k'o ra tsaa k'ua ra kuatux, ra mborux ñe ra tsapux ra nokux texe k'o pës'iji ndeze ma dyenk'ua, nu k'o paraji, yo jñaa mi na zoo k'o mi opjuxi ñe k'o texe k'o mi pjechi ñe k'o mi at'aji, texe k'o kjaa yo tee, ñe yo ndøø, yo dyenchje, texe k'o paraji pje ma dyenchje pës'i yo dyoxux ñe yo pjiño, texe k'o ñaji, yo jñaa mi na zoo, k'o uech'iji na joo, yo t'eñe k'o mi eñeji ma dyenk'ua ñe k'o kjaji k'ua ra jñanduxi. Xo soo ra kuatuji ñe ra mborux ñe ra tsapux ra nokux k'o texe yo pjeñe k'ua in tsaa angezeji, texe k'o mi para ndeze ma jingua ñe k'o ja mi ñaji k'o mi at'aji.
2. Texe ko yo jñiñi k'ua ñaji n'año jñaa, yo Mejñiñi ra jyod'ua ja ra tsapux mba ra mbara ñe ra mborux texe nu k'o pës'i k'o kuat'ua a xo'ñi.

Ts'ijña jñite yeje (32)

1. Yo jñiñi k'o ñaji n'año jñaa soo ra mbøs'i k'ua ra mamux ñe ra dyat'a k'ua ja ra jyokux mba ra tsapux ra nokux yo in juajma k'a karaji ñe k'o dya k'o pës'i.
2. Yo Mejñiñi soo ra tsaji t'onux ñe ra mbøs'ua na joo ko yo jñiñi k'a ñaji n'año jñaa k'ua neji ñe k'a in ngumux k'a pjøs'uji ngek'ua ra dyoruji sætsi ñe ra unuxi nguenda ante ke ra tsaji n'año b'epji k'ua ra tsapux ra s'od'ua k'a in juajma o k'a karaji ñe k'o dya k'o pës'iji, xo nge k'ua ra tsapux ra nokuxi, ñe ra soo ra pëpji ko yo texe k'o pës'i, ñe k'o dyaja.
3. Yo Mejñiñi ra jyokux ja ra tsapux na joo mba ra jyokux na joo ñe k'a ra chjejui texe yo b'epji, ñe ra jyodux ja ra tsapux mba dya ra tsapux ra s'od'ua kja ne xoñijomu, k'ua ra ndonji, k'a ra ngaraji na joo, texe k'o at'aji o mbeñeji na joo.

Ts'ijña jñite jñii (33)

1. Yo jñiñi k'a ñaji n'año jña pəs'i k'ɤ soo ra tsaji mba ra mamɤ kjo ngejeji o ja nge metsaja nza kja k'o mi at'aji ma dyenk'ua. Nunu texe yo tee k'ɤ ñaji n'año jña ra soo ra tsaji metsa k'a Mejñiñi k'a karaji.
2. Yo jñiñi k'a ñaji n'año jña soo ja ra tsapɤ ñe ra dyat'aji ñe mba ra dyemeji nza kja k'o mamɤji yo ngumɤ k'o pəs'iji nza kja k'o kjaji angezeji.

Ts'ijña jñite nziyo. (34)

Yo jñiñi k'o ñaji n'año jña soo ra pəs'iji k'o ra tsaji k'ɤ ra mborɤ, ra dyat'aji ñe ra tsapɤ ra nokɤ k'a in ngumɤ k'o pəs'iji texe k'ɤ pje me k'o mi kjaji ma dyenkua, k'ɤ ra mbeñeji na joo, k'o mi kjaji, ja ra tsaji ñe, nu mɤ ra b'ɤb'ɤ, k'o mi kjaji yo tjurɤ nza kja k'o mamɤ texe k'o dyojɤ k'ɤ ra mbɔs'ɤ texe yo tee.

Ts'ijña jñite ts'ich'a (35)

Yo jñiñi k'a ñaji n'año jña soo ra mbɔs'iji k'o ra tsaji ngek'ua ra mamɤji pje k'o ra tsaa yo tee mba ra mbɔs'ɤ yo in jñiñi.

Ts'ijña jñite ñanto (36)

1. Yo jñiñi k'a ñaji n'año jña, mbe nge k'o karə k'a ñɤñɤ xonɤji nu ndajñiñi, soo ra pəs'iji k'o ra tsaji ra mborɤ ñe ra tsapɤ ra nokɤ yo ts'ib'ɛpi, ñe ra mbɔs'ɤ, ñe yo ts'ib'ɛpi k'a ra mimiji na joo, k'o at'aji, k'ɤ pjɔs'ɤji, k'a ra ndonji merio ñe ra ngarə na joo ko in kjuarma nza kja yo dyaja jñiñi k'ɤ k'araji k'a ñɤñɤ.
2. Yo Mejñiñi, ra tsaji t'onɤ ñe ra mbɔs'ɤ ko yo jñiñi k'a ñaji n'año jña, ra jyod'ɤji ja ra tsapɤ na joo ngek'ua ra dyat'ɤ mba ra mbɔs'ɤji nu k'o kuat'ɤ k'a xiskuama na.

Ts'ijña jñite yencho (37)

1. Yo jñiñi k'a ñaji n'año jña soo ra pəs'i k'o ra tsaa k'ɤ yo xiskuama, k'o zonɤji angeze ñe k'o dyaja k'o dyat'aji mba ra nok'ɤji ko yo Mejñiñi o nu k'o b'ɛpja ra mbaraji, ra jñandɤji ñe kja yo Mejñiñi soo ra tsaji ñe ra mbarə k'ɤ ra ñaji ko t'ekjañomɤ, ñe k'o dyaja xiskuama k'o jyokɤji.
2. Texe nu k'o mamɤ nu xiskuama na kjuana ñe dya ra mamɤ k'ɤ dya nge a kjanɤ k'ɤ pəs'i k'o ra tsaa yo jñiñi k'a ñaji n'año jña ñe k'o dyaja xiskuama.

Ts'ijña jñite jñincho (38)

Yo Mejñiñi, ra tsaa t'onɤ ñe ra mbos'ɤ ko yo jñiñi k'o ñaji n'año jña, ra jyod'ɤ nu ñ'iji ja ra tsapɤ, xo nu yo at'aji tjurɤ, ngek'ua ra ngins'i na joo nu xiskuama na.

Ts'ijña jñite nzincho (39)

Yo jñiñi k'o ñaji n'año jñaá soo ra mbës'iji k'ux ra tsaji k'ux ra mbøs'ux k'ux ra unuxi merio ñe ja ra jyokuxi kja yo Mejñiñi ñe k'ux xo ra dyorux pjoxte kja yo ndajñiñi mba ra soo ra tsapux in tsaa texe k'o kuat'ux nu xiskuama na.

Ts'ijña nzite (40)

Yo jñiñi k'a ñaji n'año jñaá soo ra mbës'iji k'o ra tsaji ñe ra dyat'aji k'ux ra chjejui ñe na joo nu mux ra zonuxi ko yo dya Mejñiñi o ko yo dyaja, ñe ndame ra jyokuxi mu ra zonuxi, akjanu mu ngeje k'ux ra jyok'ux mu ra guench'iji nu k'o ra tsats'e mu ra nzhonts'e ñe mu jmuruxi. Nu mu ra dyat'aji k'o soo ra tsaji nza kja nu mux at'aji nu tjurux angezeji, pje k'o mi kjaji, yo ja ba at'aji yo tjurux kja yo jñiñi k'a ñaji n'año jñaá k'ux neji akjanu ñe nu k'o mamux k'o soo ra mbës'i nu ndajñiñi.

Ts'ijña nzite naja (41)

Yo jmurux ñe k'o at'aji na joo kja yo Jmurux Jñiñi ñe k'o dya ts'ijmurux soo ra mbøs'uxi ngek'ua ra dyat'aji na joo nu xiskuama na zo ri nge mu ra tsapux ra zojnuxi, k'ux dyaja, kja ne ra mbøs'ux merio ñe ja ra dyat'aji. Soo ra mamux ja ra jyokuxi ngek'ua ra ñaji texe yo jñiñi k'a ñaji n'año jñaá mba ra dyat'aji na joo texe k'o neji.

Ts'ijña nzite yeje (42)

Yo Jmurux Jñiñi, k'ux in ts'ijmurux, xo ri ngeje nu k'ux na chjuu Foro Pama Pama mba ra Mbøs'uxi yo Tee Jñatjo, ñe yo ts'ijmurux k'ux xo k'jaji pjoxte, nu k'a k'araji, ñe yo Mejñiñi, ra tsaji k'ux ra mimiji ko t'ekjañomux ñe ra tsaji na joo nu Xiskuama na ñe mboruxi mba ra tsaji na joo nu Xiskuama na.

Ts'ijña nzite jñii (43)

K'o pës'i k'o ra tsaa yo tee k'o para kja ne xiskuama na ngeje k'ux ra tsapux ra mimiji na joo, ra tsaa jonte ñe ra ngaraji na joo yo jñiñi k'ux ñaji n'año jñaá kja ne xoñijomux.

Ts'ijña nzite nziyo (44)

Texe k'o pës'i k'o ra tsaji ñe ra nzhonts'ej ra mbara kja ne xiskuama na ñe ra chjejui mba yo b'ezo ñe yo b'ejña k'ux ñaji n'año jñaá.

Ts'ijña nzite ts'ich'a (45)

Otjo k'o kuat'ux kja ne Xiskuama na ra tsapux ra s'umbux o ra tsapux ra jyembe in chee k'o soo ra tsaa yo jñiñi k'o naji n'año jñaá nudya o soo kja ra jyod'uxi.

Ts'ijña nzite ñanto (46)

1. Otjo k'o kuat'ɯ kja ne Xiskuama na ra mbara k'ɯ ra unɯ na Mejñiñi, jñiñi, jmurɯ o tee k'ɯ pəs'i k'o ra tsaa k'ɯ ra dyat'a na ts'ib'ɛpji o ra tsaa k'o dya joo nza kja k'o mamɯ nu Jɛb'i kja yo Jmurɯ Jñiñi, ñe dya xo ra dyaraji k'ɯ ra tsapɯ k'o ra xipji ra tsaa k'o dya joo, texe o ndetjo, k'a texe k'a karaji o na ts'ijmurɯ k'ɯ pjøs'ɯ yo Mejñiñi k'ɯ karaji na joo.

2. Kja ne ts'ib'ɛpji k'ɯ ra tsaji k'o soo pəs'i kja ne Xiskuama na ra soo ra dyat'aji texe k'o pəs'iji ñe ra soo ra nzhonts'ejɪ texe yo. Ne Ts'ib'ɛpji k'o dyat'aji k'ɯ pəs'i k'ɯ soo ra tsaa k'o kuat'ɯ kja ne Xiskuama na ngetjo k'o ra mamɯ ne tjuɯ ñe k'o ra xipji yo jmurɯ ndaxoñijomɯ k'o dyat'a k'o pəs'i yo tee. Nu k'o dya soo ra tsaa dya ra zob'ɯji ñe ngetjo k'o soo ra mbøs'ɯ ñe ra mbaraji k'o ra mimiji ko t'ekjañomɯ k'o mbedye k'a pəs'iji k'o soo ra tsaa ñe k'ɯ ra nzhonts'ejɪ yo dyaja ñe mba ra mbøs'ɯ ra mbaraji ñe k'o nesta ngek'ua texe ra ngaraji na joo.

3. Texe yo jña k'o kuat'ɯ nu Xiskuama na ra mbaraji k'o nu k'o ot'ɯ o dyat'aji k'a mi mimiji ñe karaji na joo ñe ko t'ekjañomɯ k'o pəs'i ra tsaa yo tee, ra chjejuɪ, k'ɯ dya ra zob'ɯji, ra soo ra pɛpji ñe ra mimiji na joo.

JŊĀĀ KJA NE NDAXOŊĪJI SOKORRO ROBIROSA, ARKATE PAMA PAMA A B'ONDO KJA NE JMURŲ TEXE YO JŊĪŊĪ (ONU) K'Ų B'ŲB'Ų A NUEBA YORK, EUA, NU MŲ JMURŲJI TEXE YO JŊĪŊĪ KJA NE ONU KJA NE DYĀT'ĀJI K'O SOO RA MBĒS'I YO TEE K'O ŊĀJI N'AŊO JŊĀĀ.

Ndixu Arkate

Ne arkate k'o enje a B'ondo chala nu b'epji k'o dyat'ā ne JmurŲ o unŲ sɛtsi k'o dyat'aji nu ot'Ų b'epji k'Ų soo ra ŋana k'o pɛs'i yo Jŋiŋi k'Ų ŋaji n'aŋo jŋaa.

Ne Arkate a B'ondo yepe ra mamŲ ŋe chala ma ra mbarā k'Ų Chjambaji na punkjŲ texe k'o pje k'o kjaji ŋe karaji na punkjŲ n'aŋo jŋaa kja ne Mejŋiŋi a B'ondo. Mu B'extjo ra zat'ā nu paa k'Ų ra tsaji nu Tambaxua k'Ų ra ngins'i Yeje dyete kjæ k'Ų nzhonts'ejī, a B'ondo, ne Arkate a Mejŋiŋi ŋaa, ndeze k'a na ndaa k'a ŋaji yo Tee, k'Ų ra mbarā yo jŋiŋi k'Ų ŋaji n'aŋo jŋaa, k'Ų ot'Ų o ngaraji ŋe nge metsaja a B'ondo.

K'a ja ba dyenjeji ŋe ngeje in dyŲŲ a B'ondo nudya, yo jŋiŋi k'o ŋaji n'aŋo jŋaa ngek'o nzhoji texe k'o mi pɛs'iji k'a yo n'aŋo ngumŲ k'a pjɔs'Ųji, k'Ų ra ndonji merio, k'o at'aji ŋe ja ra mbɔs'Ųji Pama pama kja ne Mejŋiŋi a B'ondo, k'Ų ngetjo na ts'e.

A B'ondo panrŲ na joo ŋe texe k'o kuat'Ų kja ne Xiskuama na nza kja nu Taxiskuama a B'ondo ŋe yo tjurŲ k'o kuat'Ų nu.

Akjanu, a B'ondo panrŲ yo jŋaa k'o dyopjŲji nza kja k'o mamŲ andɔb'Ų:

1. K'o soo pɛs'i k'o ra tsats'e yo jŋiŋi k'Ų ŋaji n'aŋo jŋaa k'a ra nzhonts'ejī, ŋe k'a ra dyemets'ejī yo in arkate xits'i yo ts'ijŋa jŋii, nziyo ŋe ts'ich'a kja ne Xiskuama, soo ra tsaa nza kja k'o mamŲ ne Taxiskuama ngek'ua ra soo ra jmurŲji texe a B'ondo ŋe texe k'a k'araji A Mejŋiŋi.

2. Nu k'o mamŲ kja yo ts'ijŋa dyote ŋanto (26), dyote yenchō (27) ŋe dyote jŋincho (28) kja ne Xiskuama k'a pɛs'iji k'o ra tsaa yo in mejuajma, ja ra pɛpji ŋe ra tsapŲ ra nokŲ yo juajma, k'a karaji ŋe texe k'o pɛs'iji dya ra tsapŲ ra zob'Ų ja ra pɛpji ŋe ja ra mbɛs'iji in juajma nza kja k'o mamŲ nu Taxiskuama a B'ondo, ŋe nza kja yo tjurŲ k'o ya mbɛs'iji. Nu k'o ja ra tsapŲ nu k'o mamŲ nu ts'ijŋa dyote yenchō (27) ŋe dyote jŋincho (28) ngeje k'o ya mamŲ nu k'a kuat'Ų k'a tjurŲ a B'ondo.

3. Ne ts'ib'epji k'ɯ soo ra mbəs'i yo tee k'o mamɯ kja ne xiskuama, kuat'ɯ kja Taxiskuama a B'ondo, k'ɯ ra mimiji na joo ko t'ekjañomɯ nzi naja yo tee, k'o pəs'i ra tsaa yo tee ñe, k'ɯ na joo, k'ɯ ra ngara na joo kja yo b'ejña ñe ra chjejui ko yo b'ezo ñe yo ndixu.

Pokjɯ.

Nueba York 13 kja zana nzincho nu kjæ 2007.